

ائتلاف همایون و سامی

عاطفه جعفری
خبرنگار گروه فرهنگ

خبر کوتاه بود اما در همان چند دقیقه اول که منتشر شد، توانست خیر یک شود و همه درباره آن صحبت کنند. همایون شجریان و سامی یوسف قرار است آهنگ مشترکی را با هم اجرا کنند. خبر این اجرای مشترک را هم سامی یوسف طی یک پست اینستاگرامی اعلام و اسم این آهنگ را «هستی» عنوان کرد. دو روز قبل از پست یوسف، او و همایون شجریان، عکس مشترک را در فضای مجازی منتشر کردند که از همان روز گمانه زنی‌هایی مبنی بر همکاری مشترک این دو هنرمند زده شد که قرار است آهنگی جدید را با هم بخوانند.

براساس اطلاعاتی که «فرهیختگان» به دست آورده، شعر این آهنگ با نگاهی به عرفان و فلسفه شرقی است. این آهنگ در دبی خوانده شده. کلیپ تصویری با جلوه‌های ویژه استودیویی از دیگر ویژگی‌های این آهنگ جدید است.

نیمه دهه ۸۰ بود که آهنگ‌های سامی یوسف از تلویزیون پخش شد. ترانه‌هایی که اغلب اسلامی بود. همین ترانه‌ها نامش را به تدریج به تیر نخست رسانه‌ها تبدیل کرد و توانست از سامی یوسف، پدیده‌ای در عرصه موسیقی اسلامی بسازد. این اتفاق زمانی شکل گرفت که تولید موسیقی اسلامی در کشورمان نادیده گرفته می‌شد و در مناسبت‌های مختلف، در دهه‌های ۶۰ و ۷۰، موسیقی‌های تکراری در این حوزه پخش می‌شد که اکثر آنها بی‌کلام بودند.

عکسش روی جلد بسیاری از مجلات رفت و مصاحبه‌های مکرر نشان داد محبوبیت او در جهان اسلام فراتر از هوادارانی است که در ایران دارد.

او در ویسایش، خودش را مسلمان بریتانیایی معرفی می‌کرد، اما قطعاتی که او به انگلیسی و عربی خوانده بود، عرب‌تبار بودنش را به عنوان یک گزینه مطرح می‌کرد. سامی تا مدت‌ها علاقه‌ای نداشت که ملیت واقعی خود را فاش کند و هویتش در حاله‌ای از ابهام بود تا اینکه در تابستان ۱۳۹۲ تقریباً ۱۰ سال پس از فعالیت یوسف در کنفرانسی خبری در جمهوری آذربایجان قبل از اجرای کنسرت گفت: «او پدر بزرگ من اهل باکو هستند. آنها به تبریز مهاجرت کردند و البته من در سال ۱۹۸۰ در تهران متولد شدم. بعداً ما به انگلستان مهاجرت کردیم و آنجا بزرگ شدم.»

نام واقعی او سیامک رادمش است که با نام هنری سامی یوسف فعالیت می‌کند، پدرش بابک رادمش هم در عرصه موسیقی فعالیت داشت و قبل از انقلاب فعالیت‌هایی به نام او ثبت شده بود.

در این سال‌ها، خیلی‌ها منتظر بودند تا سامی یوسف به ایران بیاید اما این اتفاق نینفاد. سال ۹۶ صحبت‌هایی مبنی بر حضور وی در ایران مطرح شد اما برخلاف وعده‌های داده شده، این خواننده به ایران نیامد و کنسرتی را در سرزمین‌های اشغالی اجرا کرد و همین کنسرت انتقادات زیادی را برای او به همراه داشت و حتی روی محبوبیتش و کنسرت‌های بعدی او در کشورهای عربی تأثیر گذاشت.

پدرش در همان سال ۹۶ دلایل نیامدن او به ایران را این‌طور عنوان کرد: «کمپانی انگلیسی که سامی با آن قرارداد دارد احساسی برخورد نمی‌کند. این کمپانی شرایط خاص خودش را دارد و تاکنون شرایطی که این کمپانی برای حضور

فرهنگ

شنبه ۲۶ خرداد ۱۴۰۳

شماره ۴۱۶۲

WWW.FDN.IR

FARHIKHTEGANDAILY

نگاهی به پروژه‌های مشترک بین خوانندگان ایرانی و خارجی

تبادل فرهنگی با استفاده از موسیقی

مریم فضائی
خبرنگار

تبادل و همکاری بین خوانندگان ایرانی و خارجی سابقه‌ای دیرینه دارد و به دوران قبل از اسلام برمی‌گردد. زمانی که شاعران و خوانندگان به دربار پادشاهان رفت‌وآمد داشتند و به نوعی سفیران فرهنگ و ادب شناخته می‌شدند. در منابع متعددی گفته شده که در دوران باستان، تبادلات فرهنگی بین ایران و سایر نقاط جهان از طریق موسیقی امری رایج بوده است. برای مثال، روایت‌هایی از حضور نوازندگان و خوانندگان ایرانی در دربار پادشاهان روم و یونان باستان وجود دارد. با ورود اسلام به ایران، تبادلات ادامه دار شد و این بار موسیقی ایرانی تحت تأثیر موسیقی عربی قرار گرفت. از طرف دیگر، موسیقی ایرانی نیز به نوبه خود بر موسیقی نواحی مختلف جهان از جمله هند، ترکیه و آسیای میانه تأثیر گذاشت. با آغاز دوران معاصر و به خصوص در دوره قاجار، تعاملات فرهنگی بین ایران و غرب افزایش یافت. این امر باعث شد که موسیقی ایرانی با ژانرها و سبک‌های جدید غربی آشنا شود. در این دوره، برخی از خوانندگان ایرانی به خارج از کشور سفر و با هنرمندان خارجی همکاری کردند.

برخی از نمونه‌های این همکاری‌ها

همکاری گروه آریان و کریس دی برگ، یکی از موارد به یادماندنی در تاریخ موسیقی خواننده‌های ایران و خارجی حساب می‌شود. این هم‌خوانی در سال ۱۳۸۵ و با نام «نوری تا ابدیت» اتفاق افتاد. کریس دی برگ، خواننده و آهنگساز مشهور انگلیسی، بیست انگلیسی ترانه را به زبان انگلیسی خواند و گروه آریان نیز بخش فارسی ترانه را اجرا کردند. موزیک ویدئو این آهنگ نیز با حضور کریس دی برگ و گروه آریان در ایران ساخته شد و به یکی از پر بیننده‌ترین موزیک ویدئوهای آن دوران تبدیل شد. همخوانی گروه آریان با کریس دی برگ، نقطه عطفی در تاریخ موسیقی پاپ ایران بود و به عنوان یکی از نمونه‌های موفق تبادل فرهنگی بین ایران و غرب شناخته می‌شود. این همکاری نشان داد که موسیقی می‌تواند پلی بین فرهنگ‌ها و ملت‌ها باشد و پیام صلح و دوستی را به ارغمان بیاورد. این آهنگ که بر پایه آهنگ «I Love You» (از ساخته‌های کریس دی برگ) تنظیم شده بود، در واقع اجرای جدیدی از آهنگ فوق است که بعضی از قسمت‌های آن با ترجمه فارسی توسط گروه آریان خوانده شده. در این پروژه، آهنگ توری تا ابدیت توسط شهرام شعری تنظیم و شعر آن را فرهاد موسوی سروده بود.

سامی در ایران تعیین کرده مانع از حضورش در ایران شده است. اما بخش زیادی از هماهنگی برای برگزاری کنسرت با حضور سامی در ایران پیش رفته و امیدواریم این اتفاق در اردیبهشت سال آینده رخ دهد. سامی بسیار دوست دارد و مشتاق است که به ایران بیاید. در ایران پدر و پسر ارتباط‌های احساسی مهمی دارند. اما این ارتباط‌های حسی برای کمپانی انگلیسی چندان اهمیت ندارد. با راهنمایی‌ها و راهکارهایی که به ذهن مان می‌رسد، سعی می‌کنیم زمینه برگزاری کنسرت سامی در ایران را فراهم کنیم. مبلغ درخواستی این شرکت انگلیسی برای برگزاری کنسرت سامی در ایران خیلی بالاست. سال قبل قرار بود او به ایران بیاید و در سالن نمایشگاه بین‌المللی کنسرتی برای سه شب برگزار کند. کمپانی انگلیسی برای انجام این کنسرت در مجموع یک میلیون و ۵۰۰ هزار دلار پول خواست! همین مساله و مبلغ بالای کمپانی موجب انجام نشدن این برنامه شد.»

آهنگ مشترک سامی یوسف و همایون شجریان که قرار است ۱۱ تیرماه منتشر شود، حتماً می‌تواند فصل جدیدی در حوزه موسیقی مشترک بین خوانندگان ایرانی و خارجی باشد. موسیقی از آن هنرهایی است که می‌تواند با مخاطب ارتباط بگیرد، حتی اگر به زبان مخاطب خارجی نباشد. اگر بگوییم یکی از راه‌های ایجاد و استحکام اتحاد و هم بستگی ملی همین موسیقی است، گزارف نگفته‌ایم؛ چراکه با زبان موسیقی می‌توانیم فرهنگ‌مان را در سراسر دنیا گسترش دهیم.

موسیقی زبان بین‌المللی است و می‌تواند بین اقوام و گروه‌های مختلف در اقصی نقاط دنیا، اتحاد و همبستگی را بیش از پیش برقرار کند. به زبان دیگر، موسیقی به دلیل خاصیت و زبان مشترک در تمام دنیا به یک اندازه و یک شکل قابل فهم است و آحاد مختلف مردم می‌توانند به واسطه موسیقی با اقوام و ملل مختلف آشنایی کامل پیدا کنند. همین الان وقتی کنسرت خوانندگان ایرانی در خارج از کشور برگزار می‌شود، مخصوصاً خوانندگان شناخته شده می‌بینیم غیرایرانی‌های بسیاری در این کنسرت‌ها حضور دارند و دلیل این حضور هم

علاقه به موسیقی ایرانی به خصوص موسیقی سنتی ایران است. انسان‌ها در درجه اول هر ملتی را می‌توانند از فرهنگ و هنرش بشناسند و بفهمند دارای چه قابلیت‌هایی است. هنر موسیقی از شاخه‌های مهم فرهنگ است؛ اگر موسیقی کشوری دارای قابلیت‌های خوبی است، این قابلیت‌ها با پیشینه تاریخی به دست آمده و حضور خوانندگان ایرانی در کنار خوانندگان خارجی که در جهان شناخته شده هستند، می‌تواند برای فرهنگ و هنر ایران بسیار مفید و مشرثر باشد.

یک نکته بسیار مهم که نباید در حوزه موسیقی از کنارتش به راحتی بگذریم، این است که همه جای دنیا به دنبال حرف تازه در موسیقی هستند؛ انگار شنیدن حرف‌های جدید، برای آنها جذابیت دیگری دارد و موسیقی رایج در سرزمین خودشان آنها را راضی نمی‌کند. گوش‌شان از یکتواختی موسیقی که صبح و شب شنیده‌اند، خسته است و همین می‌تواند دلیل روشنی برای ادامه دادن این مسیر برای خوانندگان ایرانی باشد تا بتوانند موسیقی ایران را بیشتر به دنیا شناسانند.

توسط شهرام ناظری و دولت‌محمد خائف در سال ۱۳۹۷ در لندن بود. این اجرا به مناسبت آغاز به کار پروژه «زبان عشق» و روز جهانی زبان مادری در سالن «باربیکن» لندن برگزار شد. شهاب نیکمان، طراح پروژه زبان عشق در مورد این کار مشترک گفته است: «این پروژه با همکاری چندین موسسه و مرکز علمی و دانشگاهی داخل و خارج از کشور در دانشگاه آکسفورد و دانشگاه کمبریج و مرکز میراث ناملموس یونسکو انجام شد.» اشعاری که در اجرای شهرام ناظری و دولت‌محمد خائف استفاده شده، از شاعران بزرگ پارسی‌گوی انتخاب و این اشعار مضامین عمیق و جهان‌شمولی داشتند و به خوبی پلی بین فرهنگ ایرانی و تاجیک ایجاد کردند. ناظری و خائف در این اجرا، قطعاتی را به صورت دوصدایی خواندند. تلفیق صدای گرم و رسای ناظری با صدای پخته و حزین خائف، فضایی دلنشین و شنیدنی به وجود آورده بود.

همکاری خوانندگان و نوازندگان ایرانی با نوازندگان کشورهای دیگر بیشتر از همکاری دو خواننده ایرانی و غیرایرانی اتفاق افتاده است. همکاری بین کیهان کلهر، نوازنده برجسته کمانچه‌های ایران و اردال ارزنجان، نوازنده نامدار باغلاما اهل ترکیه، یکی از پربازترین و تحسین‌شده‌ترین نمونه‌های همکاری‌های بین‌المللی در زمینه موسیقی به شمار می‌رود. این دو هنرمند که هر یک در ژانر خود از اساتید مسلم به حساب می‌آیند، از سال ۱۳۸۲ با یکدیگر به‌طور مشترک به اجرای موسیقی می‌پردازند و تاکنون آلبوم‌ها و کنسرت‌های متعددی را با هم برگزار کرده‌اند. نوای کمانچه کلهر و باغلاما ارزنجان، که هر دو از سازهای اصیل و ریشه‌دار در فرهنگ ایرانی و ترکی هستند، در کنار یکدیگر فضایی دلنشین و موسیقی گوش‌نواز به ارمان می‌آورد. کلهر و ارزنجان با حفظ هویت و اصالت موسیقی ایرانی و ترکی، در نواختن قطعات مشترک به ظرافت و مهارت، نشان‌هایی از هر دو سنت را در هم می‌آمیزند و باعث می‌شوند موسیقی تلفیقی رشد بیشتری کند. یکی از جذاب‌ترین بخش‌های اجرای کلهر و ارزنجان، بداهه‌نوازی‌های خلاقانه آنهاست که در آن هر دو هنرمند با اتکا به مهارت و ذوق خود، موسیقی زیبایی را می‌نوازند.

در مصاحبه‌ای که شرق با ارزنجان انجام داده، درباره آشناس شدنش با کلهر این‌گونه گفت: «مدیر برنامه‌های کیهان به ترکیه آمده و ساز زدن من را دیده و با هم صحبت کردیم. من هم موسیقی کلهر را گوش دادم، خیلی خوشم آمد. احساس کردم با قلبش موسیقی می‌نوازد. علاقه‌مند به کار با او شدم و همکاری‌هایمان آغاز شد. اما الان اینقدر با هم همکاری می‌کنیم که هرکس در ترکیه من را می‌شناسد، کیهان را هم می‌شناسد.» همچنین او درباره اولین باری که به ایران سفر کرده بود، گفت: «اولین بار

وقتی به ایران آمدم، براساس گفته‌های کلهر فکر می‌کردم می‌خواهم به فضای ۵۰ سال پیش ترکیه برگردم. سال‌هایی که در آن فرهنگ مردم از بین نرفته بود. احساس می‌کنم این روزها ریشه‌های موسیقی در ترکیه از بین رفته است اما ۵۰ سال پیش این‌طور نبود. من با این خیال به ایران آمدم و به‌هیچ‌عنوان هم احساس غریبگی در ایران نکرده و نمی‌کنم. احساس می‌کردم در ترکیه هستم.»

دست‌اندازهای این مسیر

باتمام ویژگی‌های خوبی که در همکاری بین خواننده‌های ایرانی و خارجی وجود دارد، اما این اتفاق به ندرت در حال رخ دادن است. موانع و محدودیت‌های متعددی در این مسیر وجود دارد که می‌توان آنها را به چند دسته کلی تقسیم کرد. بخش قابل توجهی از دلایل، به موضوعاتی برمی‌گردد که در سیاست‌گذاری‌های کلان نقش دارد. برای مثال موانع سیاسی یکی از این دست موارد است. تحریم‌های سیاسی و اقتصادی علیه ایران، باعث شده که خواننده‌ها در تنظیم قراردادها به مشکل بخورند. همچنین محدودیت‌های سفر کردن هم یکی دیگر از مواردی است که در گام‌های بعدی مانند کنسرت‌گذاشتن مشکل‌آفرین شده‌است. نبود زیرساخت‌های لازم در کمربند شدن این همکاری‌ها تأثیر زیادی دارد. نبود آژانس‌های مدیریت برنامه، شرکت‌های ضبط و انتشار موسیقی و سالن‌های کنسرت بین‌المللی از این موارد است. در کنار این موضوعات، کمبود منابع مالی هم مشکلی است که آن را نمی‌شود نادیده گرفت. مخصوصاً برای هنرمندان نوظهور که از منابع مالی کافی برای تأمین هزینه‌های همکاری با هنرمندان خارجی، مانند سفر، ضبط و انتشار موسیقی و تبلیغات برخوردار نیستند. جدا از این موارد، یکی از اصلی‌ترین موضوعاتی که باعث می‌شود تا این همکاری‌ها به ندرت رخ بدهد، موانع فرهنگی است. زبان و فرهنگ دو مصداق واضح در این مورد است. تفاوت‌های زبانی و فرهنگی عثی است که تأثیر پرزنگی دارد. البته همین دو مورد می‌تواند به عنوان نقاط قوت یک همکاری معرفی شده و باعث ایجاد یک همکاری شود. در مواردی که دو خواننده ایرانی با غیرایرانی فعالیت کردند، به دلیل فرهنگ نزدیکی که داشتند، توانستند از تفاوت‌های زبانی استفاده درستی بکنند و آهنگ‌های زیبایی را خلق کنند. با وجود تمام این موانع و محدودیت‌ها، در سال‌های اخیر شاهد افزایش همکاری بین خوانندگان ایرانی و خارجی بوده‌ایم. این امر نشان دهنده تمایل روزافزون هنرمندان به تبادل فرهنگی و خلق آثار جدید و نوآورانه است.

